

Θέμα 19ο: Σάββατο 8 / Κυριακή 9 Μαρτίου 2025

ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ ΚΑΙ ΑΙΡΕΣΕΙΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Αναφέρεται στο Γεροντικό ότι κάποτε πλησίασαν τον αββά Αγάθωνα κάποιοι που ήθελαν να τον εξοργίσουν και άρχισαν να τον κατηγορούν:

–Εσύ είσαι ο Αγάθων; Ακούμε ότι είσαι πολύ αμαρτωλός...

–Είμαι, απάντησε εκείνος ταπεινά.

–Είσαι υπερήφανος, φλύαρος και κατάλαλος, είσαι....

Ο γέροντας Αγάθων τα άκουγε όλα και τα δεχόταν ταπεινά.

–Είσαι και αιρετικός...

–Α, όχι, ποτέ! Αιρετικός δεν είμαι. Ό,τι άλλο είπατε, το δέχομαι, διότι με ωφελεί να συναισθάνομαι ότι είμαι αμαρτωλός, να μετανιώ και να ζητώ το έλεος του Θεού. Το να είναι όμως κάποιος αιρετικός, αυτό σημαίνει χωρισμό από τον Θεό, κι εγώ ποτέ δεν θέλω να χωρισθώ από τον Θεό!

Ελάτε λοιπόν παιδιά, σήμερα, Κυριακή της Ορθοδοξίας, ημέρα που γιορτάζουμε τον θρίαμβο της πίστεως έναντι των αιρετικών, να συζητήσουμε για τις αιρέσεις. Θα δούμε τι είναι η αίρεση, πόσο επικίνδυνη είναι και πως μπορούμε να την αντιμετωπίσουμε.

ΣΥΖΗΤΗΣΗ

1. Τι είναι η αίρεση; (...)

Αίρεση είναι κάθε πλανημένη διδασκαλία που διαφωνεί με τη διδασκαλία της Ορθοδόξου Εκκλησίας όπως αυτή είναι θησαυρισμένη στην Αγία Γραφή και την ιερά Παράδοση (Οικουμενικές Συνόδους, συγγράμματα των αγίων Πατέρων κλπ.). Επίσης αίρεση είναι και κάθε ιδιαίτερη χριστιανική κοινότητα που αποδέχεται και κηρύττει πλανημένη διδασκαλία και έχει αποκοπεί από την κοινωνία και ενότητα με την Ορθόδοξη Εκκλησία.

Η λέξη «αίρεση» παράγεται από το ρήμα «αιρέομαι-αιρούμαι», που σημαίνει εκλέγω, προτιμώ. Αυτό ακριβώς κάνει ο αιρετικός: επιλέγει ένα μέρος από την όλη αλήθεια που διδάσκει η Εκκλησία μας, το απομονώνει και το ερμηνεύει με τον δικό του τρόπο. Υπάρχουν αιρετικοί που δεν πιστεύουν ότι ο Κύριος Ιησούς Χριστός είναι Θεός, υποτιμούν την Υπεραγία Θεοτόκο, απορρίπτουν τις άγιες εικόνες, τα ιερά λείψανα, τα ιερά μυστήρια...

2. Μήπως γνωρίζετε κάποιες αιρέσεις; (...)

Παπικοί, Προτεστάντες ή Ευαγγελικοί και παραφυάδες τους (Πεντηκοστιανοί, Μορμόνοι, Αντβεντιστές), Χιλιαστές (οι γνωστοί ως «Μάρτυρες του Ιεχωβά») κλπ.

3. Ο κίνδυνος των αιρέσεων επισημαίνεται συχνά μέσα στην αγία Γραφή και στη διδασκαλία των αγίων Πατέρων. Ας αναφέρουμε μερικά σημεία:

Ο Κύριος Ιησούς μάς προειδοποίησε: «Προσέχετε να μη σας παραπλανήσει κανείς. Διότι θα έλθουν πολλοί που θα διεκδικούν το όνομα του Μεσσία, το οποίο είναι δικό μου, και θα λένε: “Εγώ είμαι ο Χριστός”. Και θα παραπλανήσουν πολλούς... Θα εμφανισθούν επίσης πολλοί ψευδοπροφήτες και θα παρασύρουν πολλούς στις πλανεμένες διδασκαλίες τους» (Ματθ. κδ΄ 4-5, 11). Κι ο απόστολος Παύλος είπε στους πρεσβυτέρους της Εφέσου: «Μετά την αναχώρησή μου θα εισβάλουν ανάμεσά σας ψευδοδιδάσκαλοι και πλάνοι σαν άγριοι και σκληροί λύκοι, που θα διαρπάζουν αλύπητα το ποίμνιο βλάπτοντας και αφανίζοντας τις ψυχές των λογικών προβάτων» (Πραξ. κ΄ 29-30). Και στους χριστιανούς της Γαλατίας: «Ακόμη κι αν εμείς οι απόστολοι ή κι ένας άγγελος από τον ουρανό σας κηρύττει άλλο Ευαγγέλιο, διαφορετικό από εκείνο που σας κηρύξαμε, να είναι αναθεματισμένος και χωρισμένος για πάντα από τον Χριστό» (Γαλ. α΄ 8).

Αλλά και οι άγιοι Πατέρες μιλούν για την αίρεση ξεκάθαρα. Αναφέρουμε ενδεικτικά μόνο ένα απόσπασμα από τον Μέγα Αθανάσιο: «Η καθεμιά αίρεση έχει πατέρα της φτιαχτής διδασκαλίας της τον ανθρωποκτόνο και ψεύτη διάβολο. Και επειδή ντρέπεται να χρησιμοποιεί το μισητό όνομά του, χρησιμοποιεί υποκριτικά το καλό όνομα του Σωτήρος, που είναι πάνω από κάθε άλλο όνομα, και χρησιμοποιεί τις λέξεις της Αγίας Γραφής. Και λέει τα λόγια της αλλά όχι με την αληθινή τους σημασία· έτσι, καλύπτοντας με δόλο την πλάνη της γίνεται και η ίδια η αίρεση ανθρωποκτόνος γι’ αυτούς που πλανά».

Αλλά και οι Οικουμενικές Σύνοδοι και τοπικές μεταξύ των άλλων εργασιών τους καταδίκασαν αιρέσεις και αμετανόητους αιρεσιάρχες.

4. Είναι όμως πιθανό κάποιος να πει: «Μήπως όλα αυτά είναι υπερβολικά; Τι σημασία έχουν οι διαφορές σε δόγματα – θεωρίες δηλαδή – που τα ξέρουν μόνο οι θεολόγοι; Όλοι χριστιανοί είμαστε, στον ίδιο Θεό πιστεύουμε. Και το σωστό είναι να είμαστε αγαπημένοι». Είναι ακριβώς έτσι; (...)

Οι άγιοι Πατέρες που αγωνίστηκαν τόσο πολύ εναντίον των αιρέσεων ήταν υπερβολικοί; Ή εμείς έχουμε περισσότερη από εκείνους αγάπη απέναντι στους αιρετικούς; Γιατί έδειξαν τέτοια προσκόλληση στο δόγμα; Ο άγιος Κύριλλος Ιεροσολύμων είναι απόλυτα σαφής: «Η χριστιανική ζωή αποτελείται από τα εξής δύο: από την ακρίβεια των δογμάτων και από τα καλά έργα. Και ούτε τα δόγματα χωρίς καλά έργα είναι ευπρόσδεκτα στον Θεό (δηλαδή η απρόσεκτη αμαρτωλή ζωή ενός Ορθοδόξου) ούτε τα καλά έργα που δεν συνοδεύονται από το ορθόδοξο δόγμα δέχεται ο Θεός (τον αιρετικό που κάνει καλά έργα)» (Κατήχ. Δ΄, PG 33, 456).

Τα δόγματα δεν είναι απλές θεωρίες. Είναι μυστηριώδεις θείες αλήθειες που συνδέονται άμεσα με τη ζωή μας και μας αγιάζουν όταν τις αποδεχόμαστε. Είναι η αποκάλυψη του Θεού. Τον θησαυρό των θείων αληθειών τον φυλάει χωρίς αλλαγές η Εκκλησία, η Μία και Ορθόδοξη,

που έχει κεφαλή της τον Χριστό, ενώ το Άγιο Πνεύμα την κατευθύνει ώστε να μην πέφτει ποτέ στην πλάνη. Αυτές οι αλήθειες ως άμεση προέκτασή τους έχουν την έμπρακτη πνευματική μας ζωή. Χωρίς το ένα (την ορθή διδασκαλία) δεν μπορεί να υπάρξει το άλλο (σωστή πνευματική ζωή). Πλάνη στην αλήθεια των δογμάτων της Εκκλησίας ως άμεση συνέπεια έχει και τον πλήρη αποπροσανατολισμό στον τρόπο με τον οποίο διαμορφώνεται ο τρόπος της πορείας μας προς την σωτηρία. Για αυτόν τον λόγο αγωνιούσαν οι Πατέρες της Εκκλησίας να μην αλλοιωθεί η Πίστη για να μην στερηθούν οι χριστιανοί την σωτηρία τους. Με άλλα λόγια υπεράσπιση της ορθής διδασκαλίας από την πλευρά των Αγίων Πατέρων της Εκκλησίας μας δεν ήταν φιλονικία ούτε προσπάθεια να επικρατήσουν δικές τους αντιλήψεις για την μία ή την άλλη υπόθεση, αλλά ήταν ένα αγώνας για τις ψυχές των ανθρώπων στο να μην χαθούν.

Λόγω του ότι η ορθή διατύπωση της αλήθειας περί του Θεού όπως και ερμηνείας αυτής είναι ξεκάθαρα αποκάλυψη του Θεού δεν μπορούμε να ασχοληθούμε με αυτήν όλοι άνευ προϋποθέσεων. Και η προϋπόθεση είναι η αγιότητα του βίου και καθαρότητα της καρδιάς – είναι πολύ επικίνδυνο να χρησιμοποιεί κανείς μόνο το δικό του μυαλό για να κατανοήσει την Θεία Αποκάλυψη, διότι κινδυνεύει να φτιάξει δική του πίστη και να χάσει την εν Χριστώ σωτηρία.

Όποιος θέλει να πιστεύει ανθρώπινες επινοήσεις, αυτός θέτει τον εαυτό του εκτός Εκκλησίας και χάνει τη σωτηρία. Διότι «εκτός της Εκκλησίας δεν υπάρχει σωτηρία» (άγιος Κυπριανός) . Γι' αυτό και οι άγιοί μας έδειξαν τέτοια εμμονή στην «άπαξ παραδοθείσαν πίστιν» (Ιούδ. 3). Διότι δεν αγωνίζονταν για τη δική τους γνώμη αλλά για την αποκάλυψη του Θεού που σώζει όποιον την αποδεχθεί ολόκληρη και ανεπιφύλακτα.

5. Από τα λίγα που είπαμε, τι κίνδυνος υπάρχει για όποιον ακολουθήσει κάποια αίρεση; (...)

Πολύ μεγάλος. Αποκόπτεται από το σώμα της Εκκλησίας, χάνει τη Θεία Χάρη, χάνει τη σωτηρία της ψυχής του!

6. Επομένως ποια πρέπει να είναι η στάση μας απέναντι στις αιρέσεις και τους αιρετικούς; (...)

α. Ενημέρωση και κατάρτιση

Είναι απαραίτητο να γνωρίσουμε την ορθόδοξη πίστη μας, να μελετούμε την Αγία Γραφή καθώς και βιβλία με τη ζωή των Αγίων και τη διδασκαλία των Πατέρων της Εκκλησίας μας, ώστε να μπορούμε να διακρίνουμε την αλήθεια από την πλάνη. Υπάρχουν επίσης και κατάλληλα αντιαιρετικά βιβλία και ορθόδοξες ιστοσελίδες που ενημερώνουν για τις πλάνες των αιρέσεων και για την ύπουλη προσηλυτιστική δράση τους.

β. Προσοχή να μη δεχόμαστε τίποτε αιρετικό

Όπως προσέχουμε να μη φάμε τροφές αλλοιωμένες η δηλητηριασμένες, έτσι πρέπει να προσέχουμε ώστε κι η ψυχή μας να μην τρέφεται με νοθευμένες διδασκαλίες αλλά με καθαρή την αλήθεια. Όπως ελέγχουμε τα νομίσματα στις συναλλαγές μας για να μη μας εξαπατήσουν και μας δώσουν πλαστά, πολύ περισσότερο οφείλουμε να διαφυλάττουμε το ορθόδοξο δόγμα και ήθος από κάθε πλαστογράφηση και παραχάραξη.

Είναι ανάγκη λοιπόν να είμαστε πάντοτε προσεκτικοί και να αντιδρούμε σωστά απέναντι στις προκλήσεις των αιρετικών: Αν χτυπήσουν την πόρτα του σπιτιού μας, ευγενικά θα τους διώξουμε χωρίς καμιά συζήτηση. Αν εμφανιστούν στην πολυκατοικία μας ή στη γειτονιά μας, δεν φτάνει εμείς μόνο να μην τους ανοίξουμε την πόρτα. Πρέπει να ενημερώσουμε και τους γνωστούς/γείτονές μας. Να ξέρουν κι εκείνοι περί τίνος πρόκειται. Να ενημερώνουμε – μέσω των γονέων μας – και τους ιερείς της ενορίας μας, αν μάθουμε πως σε κάποιο σπίτι της γειτονιάς μας γίνονται συναθροίσεις αιρετικών. Μακριά από τα χέρια μας τα περιοδικά και τα βιβλία τους. Από τους αιρετικούς δεν αγοράζουμε τίποτε, δεν δεχόμαστε τίποτε, έστω κι αν μας το προσφέρουν δωρεάν.

Ο άγιος Ιωάννης ο Θεολόγος μας συμβουλεύει: «Τον αιρετικό να μην τον δέχεσθε στο σπίτι σας και να μην του λέτε ούτε “χαιρέτε”. Διότι εκείνος που τον χαιρετά γίνεται συμμετοχος στα πονηρά του έργα (επειδή χαιρετώντας τον και έχοντας στενές σχέσεις μαζί του τον ενθαρρύνει εμμέσως να εξακολουθεί να κάνει τα πονηρά αυτά έργα)» .

Επίσης είναι σημαντικό να γνωρίζουμε ότι απαγορεύεται από τους ιερούς κανόνες της Εκκλησίας μας να συμμετέχουμε σε οποιαδήποτε «ακολουθία» ή «μυστήριο» των αιρετικών λόγω του ότι τα μυστήρια των αιρετικών είναι άκυρα, δηλαδή δεν παρέχουν την σωτήρια Χάρη του Θεού. Όποιος μετέχει στα μυστήριά τους μετέχει και στην κακοδοξία τους ουσιαστικά σαν να ισχυρίζεται ότι αυτοί κατέχουν την Αλήθεια δηλαδή τον Χριστό. Για τον ίδιο λόγο απαγορεύεται η συμπροσευχή μαζί τους σε ναό η και οπουδήποτε αλλού. Αιρετικός δεν μπορεί να γίνει ανάδοχος σε Ορθόδοξο βαπτιζόμενο, διότι ο ανάδοχος έχει την μεγάλη αυτή ευθύνη να αναθρέψει τον βαπτιζόμενο σε αληθινή Ορθόδοξη Πίστη κάτι το οποίο είναι αδύνατον να επιτευχθεί από έναν αιρετικό. Σε αιρετικούς δεν τελείται κανονική κηδεία ούτε μνημόσυνο λόγω του ότι οι ίδιοι συνειδητά απαρνήθηκαν τα μυστήρια και την παρουσία της Θείας Χάριτος στην Ορθόδοξη Εκκλησία. Τους επιτρέπεται μόνο η ακρόαση στη θεία Λειτουργία, όσο όμως και στους κατηχουμένους, δηλαδή μέχρι περίπου τα αναγνώσματα.

γ. Αρνούμαι την αίρεση, όχι τον αιρετικό.

Ο Κύριος μάς ζητά να αγαπάμε όλους τους ανθρώπους. Αν κάτι αποστρεφόμαστε, είναι όχι οι αιρετικοί αλλά οι φρικτές αιρέσεις που υποστηρίζουν και με πείσμα προσπαθούν να μας επιβάλουν. Πρέπει να πονάμε για την πλάνη τους και να προσευχόμαστε ώστε να τους φωτίσει ο Θεός να επιστρέψουν στην ορθή πίστη. Γι’ αυτό και ανάμεσα στις πλούσιες σε περιεχόμενο ευχές της Θείας Λειτουργίας του Μ. Βασιλείου υπάρχουν σχετικά αιτήματα: «Τους

πεπλανημένους επανάγαγε και σύναψον τη αγία σου καθολική και αποστολική Εκκλησία... Τας των αιρέσεων επαναστάσεις ταχέως κατάλυσον τη δυνάμει του Αγίου σου Πνεύματος...».

Από τα όσα είπαμε, να εκτιμήσουμε πόσο μας ευεργέτησε ο Θεός να μας γνωρίσει την αλήθεια. Να φυλάξουμε τον πιο πολύτιμο θησαυρό μας, την ορθόδοξη πίστη μας, «ως κόρην οφθαλμού». Να προσέχουμε να μην πέφτουμε στα δύο άκρα: αφενός μεν στη νοοτροπία ότι δεν έχουμε καμία διαφορά με τους αιρετικούς, ότι μπορούμε άφοβα να συμμετέχουμε στα «μυστήριά» τους κ.ο.κ.· αφετέρου δε να φανατιζόμαστε εναντίον τους, να τους βρίζουμε...

Όχι όμως μόνο να φυλάξουμε την ορθόδοξη πίστη μας, αλλά και να αγωνιζόμαστε να ζούμε τη ζωή της αγιότητας. Να αποδεικνύουμε με τη ζωή μας ότι μόνο μέσα στην Ορθόδοξη Εκκλησία πνέει η αγιαστική χάρις του Αγίου Πνεύματος, που αναγεννά και εξυψώνει τον άνθρωπο, ώστε όσοι ετερόδοξοι μας γνωρίζουν, να λένε: «Αυτοί έχουν τη χάρη, αυτοί έχουν την αλήθεια. Θέλω να γίνω Ορθόδοξος».

ΣΥΝΘΗΜΑ: Να φυλάξουμε αμόλυντη και ζωντανή την ορθόδοξη πίστη μας.